OD TOTALITY K NADĚJI

Podklad k „Půlnoční meditaci“ během Františkolázeňské 24hodinovky 17. listopadu 2013
zpracoval Petr Hruška, více na www.24beh.cz

Úvodní zastávka: K vítězství zla stačí, aby dobří lidé nedělali nic

„K vítězství zla stačí, aby dobří lidé nedělali nic.“ (Edmund Burke). Když jsem nedávno na Šumavě u Zadní Zvonkové procházel kolem Schwarzenberského kanálu místem, kde tátu v roce 1949 zatkli při pokusu o přechod státní hranice, ptal jsem se sám sebe, jaké postoje tehdejší „dobré lidi“ přiměly k tomu, aby „nedělali nic“. Jaké postoje tehdejších dobrých lidí přispěly k tomu, aby se totalitnímu režimu podařilo vytvořit prostředí, ve kterém bylo možné desetiletí ve vězení v drastických podmínkách držet nevinného člověka.

Když jsem si promítal životní příběh svého táty, jak jsem jej po jeho návratu z komunistických kriminálů později poznal, postupně se mi vynořovala čtyři slova:

NAIVITA, LHOSTEJNOST, PŘIPOSRANOST, NENÁVIST

Myslím, že tyto čtyři postoje jsou u kořene každé totality. A jsem přesvědčen, že právě tyto čtyři totalitu plíživě připravující postoje jsou něčím, na co bychom se měli zaměřit i dnes. Jak to před čtyřmi lety řekl Václav Havel:

"Vůbec neskončila éra diktatur a totalitních systémů. Možná skončila v klasické podobě, jak ji známe z 20. století, ale rodí se nové, daleko sofistikovanější způsoby ovládání společnosti a vyžaduje to bdělost, opatrnost, obezřetnost, studium, nadhled.“

Václav Havel, 14. 11. 2009, Filosofická fakulta, Konference Svoboda a její nepřátelé

Bude to možná znít trochu nadneseně, když řeknu, že i tento náš běh mohl být takovou cestou pryč od těchto čtyř „totalitutvořících“ postojů. Dobře, „být cestou“, to je opravdu trochu nadnesené vyjádření. Ale co takhle „krůček“ – „být krůčkem“ pryč od naivity, lhostejnosti, připosranosti a nenávisti? To už je přeci něčím, co je zvládnutelné. A možná i něčím, k čemu by nám i čtyřiadvacetihodinovka mohla napomoci. Možná, že při příštím mém pobíhání po šumavských hvozdech se mi již pak budou vynořovat jiná čtyři slova:

MOUDROST, SPOLUUTRPENÍ, ODVAHA, LÁSKA

1. zastávka: Krůček od naivity („nevím“) **k moudrosti**
(úkol rozumu)

Je třeba si stále stavět před oči jakési „memento“ zla, připomínající hrůzy všech starších i mladších totalit, abychom nebyli naivní. Je třeba nezapomenout, na hrůzy způsobené Židům křesťany. Je třeba nezapomenout na hrůzy způsobené si navzájem různými náboženskými vyznáními (ano, velkým podílem i mojí vlastní katolické církve), ať už v bratrovražedných konfliktech mezi křesťany a Židy, ve třicetileté válce či v dnešních lokálních konfliktech, často nábožensky či ideologicky přiživovaných. Je třeba také ovšem nezapomenout na hrůzy způsobené velkými totalitními ideologiemi 20. století, nacismem a komunismem. Jak sám táta říkával: „Nikdy nezapomeňte na to, co dovedl udělat člověk člověku, Čech Čechovi, bratr bratrovi, v ‚civilizované‘ Evropě konce 20. století!“ Seznámení se nových

generací s vlastní historií a se všemi těmito hrůzami v ní je důležité k tomu, aby se takováto zvěrstva už nikdy nemohla opakovat. Když vidíme zpětně ovoce zla, můžeme být lépe schopni jej příště rozpoznat už v zárodku… Jak to tehdy vlastně všechno bylo? O co tehdy komu vlastně šlo? Jak bylo tehdy čiré zlo schopné se maskovat za zdánlivě bohulibá díla a stavby? Je opravdu svět tak černobílý, jak se nám někdy zdá být? Možná, že si potom všimneme mnohem lépe, do čeho se zlo a totalita ukrývá dnes. Možná, že si všimneme, kolik lidí i dnes, v dnešní společnosti, nevinně trpí. Možná, že budeme citlivější vůči tomu, když se i dnes za nějakými velkolepými díly bude skrývat sobecká snaha o obohacení či získání politického, ekonomického či dokonce duchovního vlivu na úkor druhých.

Moc bych si přál, aby nám k tomuto poznání léčícímu nás z naivity a uvádějící nás do hlubší moudrosti pomáhalo i toto naše společné běhání právě dneska, 24 let po tom dni, kdy mnohým začaly padat šupiny z očí, ale kdy jsme si možná mnozí z nás nasadili brýle nové naivity, že teď už vše půjde samo.

2. zastávka: Krůček od lhostejnosti („vím, ale je mi to jedno“) **ke spoluutrpení**
(úkol vůle)

Za druhé je třeba poukázat na závažnost „zla“ v celé jeho nahotě, abychom nebyli lhostejní. Zlo není něčím abstraktním, vzdáleným. Zlo je něčím, co „leze pod kůži“. Něčím, vůči čemu nelze být lhostejní, i když se nás to (zatím) netýká. Když zůstaneme lhostejnosti, může pak toto zlo velmi brzy citelně zasáhnout naše rodiny, naše děti, nás samotné… Není vlastně každý osud pozdějšího zločince či masového vraha už nějak předznačen tím, co prožíval v době své puberty, v době svých studií, ve svých láskách, ve svých zkušenostech s přáteli a nepřáteli? Co kdyby tehdy potkal jiné kamarády? Co kdyby tehdy našla jeho hledající duše nějakého dobrého parťáka? Co kdyby mu byl tehdy někdo schopný ukázat nejen zákonickou, ale také radostnou, soucítící a žehnající tvář křesťanství? Není tato zdánlivě neplodná otázka „co kdyby“ pro nás provokací k „ne-lhostejnosti“ i pro dnešek? Co kdybys právě dneska přestal či přestala být lhostejný či lhostejná k nějaké konkrétní maličkosti, kolem které už dlouho chodíš se zavřenýma očima a strkáš hlavu do písku? I když často o zlu kolem nás a v nás víme, váháme se rozhodnout nechat jeho břímě spočívat i na nás. Takovéto „břímě“ nemusí být jen destruktivní, ale může být také tvůrčí. Je něčím, co lze nazvat „soucitem“, či přesněji (z latinského originálu „com-passio“) „spolu-utrpením“.

A k tomu je třeba se rozhodnout. Možná i dneska, při dalším běhu. Možná můžeme běžet po boku s někým, kdo nám připomene někoho jiného v našem okolí, vůči kterému můžeme přestat být lhostejní a s kým můžeme nést jeho „břímě“. Nádherným znamením této ochoty jsou už ty desítky rozhovorů, jdoucích často hodně hluboko do vašich osobních a rodinných životů, které se zde jakoby šeptem vznášejí po celých 24 hodin nad tímto parkem.

3. zastávka: Krůček od připosranosti („vím, není mi to jedno, ale bojím se“) **k odvaze**
(úkol emocí)

Běh o 17. listopadu by pro nás neměl být jen historickým mementem zla léčícím náš rozum z naivity a naši vůli z lhostejnosti, ale také hravým a bezpečným prostorem, kde můžeme v pospolitosti s ostatními načerpat emocionální sílu a jistotu, abychom se nebáli. Společný prostor pro nadechnutí se, prostor pro odpočinek, prostor pro setkávání, prostor pro slavení, prostor pro hostinu dobra. To všechno člověka posiluje a umožňuje mu povstat i proti

mnohým dnešním svinstvům kolem něj i v něm, protože ví, že na to není sám. Navíc zde v hravé atmosféře můžeme prožít, že jsme všichni na stejné lodi, pán nepán, politik nepolitik, ultramaratonec i chodec, člověk na první pohled zdravý i člověk a viditelným hendikepem, honorace i plebs – všichni si ze sebe děláme tak trochu legraci, která nám může pomoci ztratit přílišné ustrašené zábrany i tehdy, když půjde do tuhého a budeme mít někde povstat – v rodině, v práci, ve městě, ve společnosti – na obranu slabších, na obranu svobody, na obranu solidarity, na obranu práva, na obranu člověka, na obranu života ve všech jeho fázích a podobách.

Možná v tom dalším úseku můžeme prožít vděčnost právě za tuto sílu, kterou i jindy v životě čerpáme ze společenství s přáteli, v rodině, komunitě, partě, církvi či nějakém sdružení.

4. zastávka: Krůček od nenávisti („vím, není mi to jedno, nebojím se, ale nenávidím“) **k lásce** (úkol celého člověka)

Možná si řeknete: Nejsme už u cíle, když se náš rozum vyléčí z naivity a staneme se moudrými; když se naše vůle vyléčí z lhostejnosti a staneme se spolutrpícími; když se naše emoce vyléčí z připosranosti a staneme se odvážnými? Ale jak často se pak stává, že najednou máme pocit nadřazenosti nad druhými! Vždyť teď jsme součástí „elity“ národa! Teď jsme součástí té jediné správné strany – partaje, klubu, církve, náboženství, světonázoru… Teď začínáme bojovat proti každému, kdo to má nějak jinak a běhá v jiných barvách… Často jsme teprve teď v pokušení propadnout nenávisti v její nejzákeřnější podobě, která začne soupeřit se všemi, kteří chtějí běžet životem nějakým jiným způsobem, než my, či která se snaží ty, kteří život ničí, „vyřešit“ jejich vlastním zničením.

Běh v takto pestré společnosti, jaká se sešla zde, může být jedním z nádherných léků proti tomu, abychom nepropadli této „nenávisti jednobarevnosti“. Může být provokací k tomu, abychom od hluku světa občas poodstoupili a vstoupili do tří chrámů: přírody, společenství a vlastního srdce: do prostoru osobní reflexe a ponoru na hlubinu, k setkání s Dárcem života, s Tajemstvím života, s Pravdou, Dobrem a Krásou člověka, tohoto města, přírody jej obklopující, naší země či celého vesmíru. Do prostoru, kde se může – podobně jako jsem to mohl sledovat u táty – postupně uzdravovat naše ochromující nenávist, naše černobílé, soupeřivé vidění světa, a proměňovat se v *moudrou, spolutrpící* a *odvážnou lásku*. Nemůžeš přeci proti totalitě v sobě a kolem sobe bojovat nenávistí a vylučováním jinak smýšlejících – to plodí jen další nenávist.

Tento náš společný výběh může tedy možná pro někoho být provokací k sestoupení k pramenům odpuštění, k pramenům života, k pramenům naděje, bez kterých by bylo veškeré běhání či celý „životaběh“ byl jen zbabělým či zahořklým útěkem do vlastního růžového světa *naivity, lhostejnosti, připosranosti* a *nenávisti*.

Všem nám bych moc přál, abychom nejen tady ve Františkových Lázních, ale i v běžném životě, mohli prožít dotyk této osvobozující a tvůrčí naděje. Naděje, která nás vede *od naivity k moudrosti, od lhostejnosti ke spoluutrpení, od připosranosti k odvaze* a *od nenávisti k lásce*.